

Павло Гай-Нижник

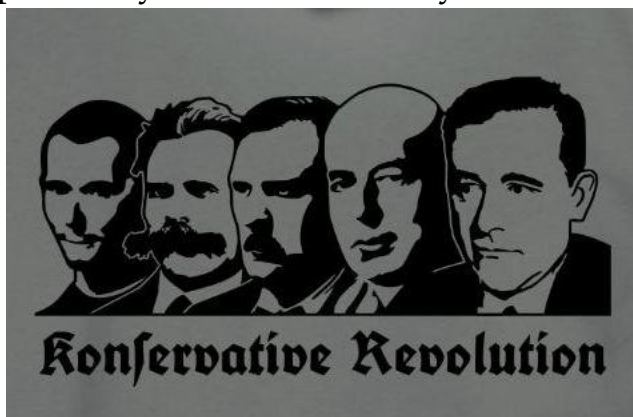
Консервативна революція – «Третій шлях» і предтеча новітнього націонал-консерватизму

Опубліковано: Гай-Нижник П. Консервативна революція – «Третій шлях» і предтеча новітнього націонал-консерватизму // Павло Гай-Нижник. Особистий сайт. – 2019. – 16 грудня [Електронний ресурс] Режим доступу: http://hai-nyzhnyk.in.ua/doc/2019doc_konservatyvna-revoliutsiia.php?fbclid=IwAR3sAAszlFztSzYnbOLC35lvuxlqy8xmIAifrNszKPtWASUFXu4D7W5r09E

Поняття «Консервативної революції» є відносно раннім конструктом, що певною мірою стало спорідненим й конкурентним у претендентстві на звання так званої ідеології (моделі) «Третього шляху». Слід зауважити, що «Консервативна революція» (нім. *Konservative Revolution*) – спірне поняття, введене в обіг у 1950 р. швейцарським журналістом і публіцистом Арміном Мьолером (Armin Mohler) для поєднання групи ідеологічних течій, що виникли і розвивалася після закінчення Першої світової війни, в епоху Ваймарської республіки. Об'єднуючими рисами для різноманітних ідей та їх провідників були – етнічний антилібералізм, антидемократія та заперечення суспільної рівності. Найбільш відомі представники консервативної ідеології: Едгар Юліус Юнг, Артур Меллер ван ден Брук, Ернст Юнгер, Штефан Георге, Карл Шмітт, Отмар Шпанн, Освальд Шпенглер, Юліус Евола.

Ідеї, що сповідалися представниками консервативно-революційного руху, як правило, розглядаються в контексті розвитку т. зв. «ідеологій Третього Шляху» (або «Третьої позиції»), що протиставляє себе як марксизму, так і лібералізму. Мислителі, що відносили себе до консервативно-революційного табору, були прихильниками «нового» консерватизму і націоналізму, що має специфічно німецько-прусську природу. Подібно до інших консервативних рухів того ж періоду, вони шукали спосіб протидії комуністичному руху, який набирив силу. При цьому деякі з консервативних революціонерів були прихильниками «консервативного соціалізму».

Вихід у 1918 р. праці О.Шпенглера «Сутінки Європи» заклав наріжний камінь формування, узагальнення та поширення нової парадигми критики ліберально-демократичного капіталістичного світоустрою, пізніше означеної терміном «Консервативна революція».

Феномен Консервативної революції, набувши розвитку у філософських колах Німеччини 1920-х рр., став підсумком загальної критики Модерну в його філософських, культурних, релігійних, політичних, соціальних, економічних та ін. аспектах, задекларувавши повернення шляхом всеохопної парадигмальної революції до витоків ідеократичного ієрархічного світу Традиції. До основоположних теоретиків течії Консервативної Революції прямо чи опосередковано відносять широкий спектр авторів: Артура Мьоллера ван ден Брука, Освальда Шпенглера, Ернста Нікіша, Едгара Юнга, Карла Шмітта, Ернста і Фрідріха Юнгерів, Юліуса Еволу, Арміна Мьолера та ін.

Характерною рисою теорії і методології Консервативної революції стає повний перегляд усіх базових категорій Модерну, в т.ч. поняттєво-термінологічного апарату. Філософія руху передбачає концептуальну зміну тлумачення терміну «революція», наголошуючи на його етимологічному походженні від латинського субстантиву «revolvere» – «повернення до власного витoku, вихідної точки». Міфу раціонального Майбутнього протиставляється міф ідеального Минулого: «...для перемоги над сучасним світом саме з джерел слід брати «революційну» й оновлюючу силу».

Головними тезами Консервативної революції стають антиісторизм, антираціоналізм, антикапіталізм, антиліберальність, на противагу чому як вищі і самодостатні цінності утверджуються принципи ідеалізму, елітаризму, авторитаризму і трансцендентності: «Від «фундаментального консерватизму» «консервативних революціонерів» відрізняла відкритість до динаміки, проекту, спрямованість у майбутнє... Від класичного соціалізму та матеріалізму – акцент, що ставився на духовності, традиції, ієрархії, любов до минулого».

Практично ідеологи Консервативної революції, протиставивши себе як демолібералізму, комунізму, так і «старим» консерваторам, здійснюють основоположну зміну акцентів між категоріями форми та змісту: визнаючи та інтегруючи окремі форми Модерну, консервативні революціонери маніфестують їхнє підпорядкування та інструментальну роль у відновленні Традиції. Консервативна Революція, за словами Гуго фон Гофманшталя, виступає «консервативною за змістом, революційною по формі», а

парадоксальна формула Жака Берж'є і Луї Повеля «Рене Генон плюс танковые дивизии». окреслює нові підходи до реставрації старого світу.

Акцентуючи першочергову значимість внутрішньої сутності, італійський філософ-традиціоналіст Юліус Евола у своїй роботі «Люди і руїни» піддає критиці як підривні сили Сучасного світу, так і штучну консервацію застарілих суспільних форм: «Для істинного революційного консерватора питання полягає у збереженні вірності принципам, а не тим установам та інституціям минулого, котрі є лише приватними формами відображення цих принципів...». Таким чином у форматі Консервативної революції було обгрунтовано абсолютно нову, препостмодерну модель Сучасності, інтегрованої у парадигмальний вимір Традиції, що набуло синонімічних визначень «Третьої Позиції» та «Третього Шляху».

Обсяг фундаментальних концепцій, переглянутих філософією Консервативної революції, сягає не тільки Просвітництва, але й Ренесансу та Реформації. По своїй суті, Консервативна революція висуває тезу ресакралізації як політики, так і всіх сфер людського буття, повернення сакрального у центр людського мікркосму, з чим пов'язані теорії Мартіна Гайдеггера та Мірчі Еліаде, яких традиційно розглядають у контексті консервативно-революційної філософії. Водночас діалектичний підхід до визначення суті та цілей Консервативної революції, її зверненість до метафізичних основ, недогматичність та гнучке бачення сучасних форм дають поверховий привід дослідникам з ліберально-демократичного табору ставити під сумнів існування Третьої Позиції як цілісної ідейно-філософської течії: «...аксіоми, що їх розробив Молер, далекі від такого підходу: вони роблять неможливим розвиток конкретних позицій щодо актуальних політичних, соціальних і економічних питань, а пропонують лише хисткі образи...».

Після 1945 р. дискурс Консервативної революції розширюється, і пізніше в нього включають теоретичні напрацювання як «нових правих» (національно-культурний аспект), так і «нових лівих» (соціально-економічний аспект). Паралельно з філософією власне Консервативної революції з контекстом її проблематики слід також пов'язати деякі фрагментарні течії критики Сучасного світу: аріософію (Г.Вірт, К.Вілігут), неоязичництво (Г. фон Ліст, Г. фон Лібенфельс), расіалізм (А. де Гобіно, Г.Чемберлен, Г.Гюнтер), євразійство (К.Гаусгофер, Н.Устрялов), аристократичний індивідуалізм Ф.Ніцше.

П. П. Гай-Нижник

16 грудня 2019 р.